

WAT DOET DE WERKGROEP

Christenen uit verschillende kerken geven elk jaar enkele dagen tot weken om zoveel mogelijk onderhoudswerk te verrichten op een Joodse begraafplaats en soms in een synagoge. Van grafzerken worden algen en mos verwijderd, scheefgezakte stenen worden rechtgezet en gebroken stenen gerepareerd. De letters op de stenen worden opnieuw zwart gemaakt. Onkruid wordt gewied, bomen worden gesnoeid en paden en eventueel ook graven van nieuw grind voorzien.

Bij de ingang wordt zo nodig een hek aangebracht en bestaande toegangshekken en grafhekken worden van roest ontdaan en geveerd. Ook wordt soms het dak van een gebouw op de begraafplaats hersteld of gedeeltelijk vernieuwd, deuren worden gerepareerd of vernieuwd en het gebouw van binnen en/of van buiten geveerd.

WAT BEWEEGT ONS

De werkgroep wordt gevormd door christenen, die zich pijnlijk bewust zijn van wat de Joden eeuwenlang is aangedaan.

Christenen hebben Joden gediscrimineerd en onterecht van gruwelijkheden beschuldigd, zoals die van rituele moord, hostieschennis en vergiftiging van de drinkwaterbronnen. Het hele Joodse volk werd onophoudelijk beladen met het verwijt Jezus van Nazareth vermoord te hebben. Wij erkennen, dat de vijandschap van de christenen vaak onttaarde in vernedering en verbanning van de Joden, in beroving en moord. Wij erkennen daarbij ook dat de christelijke kerken bijgedragen hebben aan een anti-joodse stemming in Europa. Hierdoor hebben de Nazi's minder tegenstand (en soms zelfs medewerking- gekregen van de bevolking in sommige landen bij hun poging om de Joden te vernietigen.

Met veel andere christenen voelen wij een diepe pijn en schamen wij ons over deze gebeurtenissen. Wij voelen ons persoonlijk niet schuldig aan deze wandaden, maar wij voelen ons wél verantwoordelijk om de pijn die

hierover bij heel veel Joodse mensen nog leeft, te helpen verzachten.

Zonder enige pretentie willen wij een spijker slaan aan een brug, die christenen en Joden weer zou kunnen verbinden. Bij dit alles wordt niet gestreefd naar evangelieverkondiging onder Joden, ook niet bedekt of in het geheim.

GESCHIEDENIS

Buitenland: de werkgroep voor het onderhoud aan Joodse begraafplaatsen werkte in 1975, 1976, 1977 en 1992 op de grote Joodse begraafplaats van Warschau (Polen) en in 1993 in het Poolse Bialystok.

In 1995 waren we met 80 mensen aan het werk in het voormalige concentratiekamp Auschwitz-Birkenau en verzorgden wij de Joodse begraafplaats van Auschwitz-stad. Leden van onze groep gaven daarbij voor Poolse Joden een aantal concerten, waarbij ook een dansgroep optrad.

In 1998 is er herstelwerk gedaan op de grote Joodse begraafplaats van Czernowitz in de Oekraïne, waarbij graftombes met heel zware dekplaten, die soms helemaal opengebrosen waren, weer gedicht werden (zie foto).

In 2003 werd er in Portugal gewerkt aan de Joodse begraafplaats van Lissabon en in 2010 is weer in de Oekraïne gewerkt; samen met mensen van de Stichting Roechama is toen de Joodse begraafplaats van Uzgorod opgeknapt.

Nederland: sinds 1984 wordt er ook in eigen land aan Joodse begraafplaatsen gewerkt door teams van 15 tot meer dan 100 mensen. Het Nederlands Israëlitisch Kerkgenootschap wijst jaarlijks begraafplaatsen aan, waar onderhoud het meest dringend nodig is. Ook vragen Joodse gemeentes ons als ze hun begraafplaats zelf niet meer goed kunnen onderhouden. Soms maken groepen uit christelijke kerken uit de regio het werk af waar het niet in één week klaargekomen is.

Een verschoven deksteen wordt weer teruggeplaatst

Op deze manier is er intussen op meer dan 100 begraafplaatsen gewerkt. Tevens is in de synagogen van Haarlem, Utrecht en Almere restauratiewerk verricht en in het Cheider in Amsterdam (een Joodse school) schilder- en reparatiewerk.

Het werk wordt door de Joodse gemeenschap erg op prijs gesteld.

WAAROM JUIST BEGRAAFPLAATSEN

Veel Joodse begraafplaatsen kunnen niet meer onderhouden worden door de Joodse gemeenschap van die plaats, omdat deze gemeenten zijn uitgemoord in de Tweede Wereldoorlog en overlevenden naar Israël vertrokken zijn.

BEGRAAFPLAATSEN IN HOGE EER

Begraafplaatsen zijn bij Joden veel belangrijker dan bij christenen. Iemand kan christen worden door een persoonlijke keuze voor Jezus Messias, maar men is Jood door afstamming. Daarom is de band met het voorgeslacht zoveel sterker. Joden blijven daarom de graven van gestorven familieleden bezoeken en is het voor hen een eer en plicht om die graven te onderhouden.

De grafstenen zijn voor hen zoets als een identiteitsbewijs, omdat Joodse archieven vaak vernietigd zijn. Wanneer je tot een volk behoort dat voortdurend met uitroeiing wordt bedreigd, moet je je kinderen naar een plaats kunnen brengen waarvan je kunt zeggen: "Hier liggen onze voorouders. Zij hebben geleefd, zij hebben bestaan. Deze grafstenen zijn het bewijs voor onze geschiedenis."

VERBONDENHEID

Wij voelen ons met de Joden verbonden door het gemeenschappelijk geloof in de God van Israël, die zich door de boeken van de Tora, Profeten en Geschriften heeft doen kennen. Behalve dat we ons schamen over de eeuwenlange vijandschap tegen de Joden, voelen wij grote dankbaarheid voor het feit dat Jezus uit het Joodse volk is voortgekomen en het Joden waren die ons het Evangelie hebben gebracht.

TOEKOMSTVISIE

De werkgroep hoopt dat veel plaatselijke groepen uit de christelijke kerken het extra onderhoud aan grafstenen en gebouwtjes op Joodse begraafplaatsen in hun regio op zich gaan nemen.

De werkgroep helpt hen graag daarmee op weg. Vakbekwaamheid wordt niet gevraagd; je werkt onder ervaren deskundige leiding.

Verder komen we graag in je kerk of groep een presentatie geven over het werk en de motivatie van de Stichting Boete & Verzoening.

Gebroken stenen worden van onder het gras opgedolven, schoongemaakt, gelijmd, en de letters weer zwart geverfd

info@boete-verzoening.nl

www.boete-verzoening.nl

Alle kosten van het herstelwerk worden volledig door Boete & Verzoening betaald.

**Bankrekening: NL59 INGB 0000 9125 04
t.n.v. Stichting Boete en Verzoening**

5-17

WERKGROEP

VOOR HET ONDERHOUD AAN

JOODSE BEGRAAFPLAATSEN

van de
**STICHTING BOETE EN VERZOENING
MET ISRAËL EN ANDEREN**

Een bijdrage tot verzoening

Een gebaar van vriendschap

Een daad uit dankbaarheid